

DİJİTAL DÖNEMDE SOSYAL MEDYA KARNAVALI

SOCIAL MEDIA CARNIVAL IN THE DIGITAL ERA

Mustafa BÖYÜK¹ ●
Güven Necati
BÜYÜKBAYKAL² ●

ORCID: M.B. 0000-0002-1010-9048
G.N.B. 0000-0002-1494-2176

Corresponding author/Sorumlu yazar:

¹ Mustafa Büyük

Ankara Yıldırım Beyazıt University, Türkiye
E-mail/E-posta: mustafaboyuk@aybu.edu.tr

² Güven Necati Büyükbaykal

İstanbul University, Türkiye
E-mail/E-posta: guvenb@istanbul.edu.tr

Received/Geliş tarihi: 03.04.2024

Benzerlik Oranı/Similarity Ratio: %10

Revision Requested/Revizyon talebi:

07.05.2024

Last revision received/Son revizyon teslimi:

21.05.2024

Accepted/Kabul tarihi: 23.05.2024

Etik Kurul İzni/ Ethics Committee Permission:

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Citation/Atf: Büyük, M. & Büyükbaykal, N. G.

(2024). Dijital Dönemde Sosyal Medya Karnavalı.

The Turkish Online Journal of Design Art and

Communication, 14 (3), 673-688.

<https://doi.org/10.7456/tojdac.1464348>.

Öz

Bu araştırma, günümüzde sosyal medyanın ortaya çıkardığı karnavalesk içeriklerin incelenmesini hedeflemektedir. Sosyal medyanın hızlı yayılması, iletişim paradigmasını köklü bir şekilde değiştirmiş ve toplumsal etkileşim biçimlerini derinden etkilemiştir. Bu çalışma, sosyal medyanın karnavalesk atmosferindeki işleyişi ve bu platformların kullanıcılar üzerindeki etkileri üzerine odaklanmaktadır. Dünya çapında en yaygın kullanılan sosyal medya platformlarından Twitter (X), Facebook, Instagram, YouTube ve TikTok üzerinden seçilen karnavalesk paylaşımlar içerik analizine tabi tutulmuştur. Karnavalesk içerikler, mizah, ironi ve sosyal eleştiri unsurlarını içeren paylaşımları kapsamaktadır ve sosyal medya ortamında geniş bir yelpazede yayılmaktadır. Bu çalışma, rastgele seçilen karnavalesk paylaşımların analizi yoluyla içeriklerin toplumsal ve kültürel önemini derinlemesine anlamayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulgular, sosyal medyanın yalnızca bir iletişim aracı olmaktan öte kültürel ifade ve toplumsal etkileşimde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Karnaval, Karnavalesk Kuram, Dijital Medya, Mikhail Bakhtin.

Abstract

This research aims to examine the carnivalesque content generated by social media today. The rapid spread of social media has radically changed the communication paradigm and profoundly influenced the forms of social interaction. This study focuses on the functioning of social media in a carnivalesque atmosphere and the effects of these platforms on users. Carnavalesque posts on Twitter (X), Facebook, Instagram, YouTube and TikTok, selected from the most widely used social media platforms worldwide, were subjected to content analysis. Carnavalesque content includes posts with elements of humor, irony and social criticism and is widely spread in the social media environment. This study aims to gain an in-depth understanding of the social and cultural significance of carnivalesque content through the analysis of randomly selected carnivalesque posts. The findings emphasize that social media is not only a communication tool but also plays an important role in cultural expression and social interaction.

Keywords: Social Media, Carnival, Carnavalesque Theory, Digital Media, Mikhail Bakhtin

* Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalında hazırladığı “Dijital Karnaval Ortamı Olarak Sosyal Paylaşım Ağlarında Mahremiyet Algısı” isimli doktora tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Günümüzde dijital teknolojilerin hızlı bir şekilde yayılması, iletişim paradigmasını köklü bir şekilde değiştirmekte ve sosyal etkileşimleri önemli ölçüde etkilemektedir. Bu değişimin en göze çarpan sonuçlarından biri, sosyal medya platformlarının yükselişi ve hızla artan etkisidir. Sosyal medya artık sadece bireyler arasındaki iletişim aracı olmaktan öte, aynı zamanda bilgi alışverişi, ticari faaliyetler, eğlence ve toplumsal etkileşimlerin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda çalışmada, sosyal medyanın karmaşık ve çok yönlü dinamiklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Sosyal medyanın etkisi ve yaygınlığı, gün geçtikçe derinleşmekte ve genişlemektedir. Bireyler, günlük yaşamlarının önemli bir kısmını bu dijital platformlarda geçirerek, dijital kimliklerini inşa etmekte ve sosyal bağlarını güçlendirmektedirler. Ancak, sosyal medyanın etkisi sadece bireysel düzeyde sınırlı değildir; aksine, politik, kültürel, ekonomik ve psikolojik alanlarda da önemli etkilere sahiptir. Bu çalışmada, sosyal medyanın karnaval benzeri atmosferdeki işleyişi incelenecek ve platformların kullanıcılar üzerindeki etkileri ele alınacaktır.

Günümüzde dijital teknolojilerin hızlı bir şekilde yayılması, iletişim paradigmasını köklü bir şekilde değiştirmekte ve sosyal etkileşimleri önemli ölçüde etkilemektedir. Sosyal medya platformlarının yükselişi ve hızla artan etkisi, bu dönüşümün en belirgin sonuçlarından biridir. Sosyal medya bireyler arasındaki iletişimi sağlamanın ötesinde bilgi alışverişi, ticari faaliyetler, eğlence ve toplumsal etkileşimlerin şekillenmesinde de belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda sosyal medyanın karmaşık ve çok yönlü dinamiklerinin incelenmesi, günümüz toplumsal yapısını anlamak için önemlidir.

Sosyal medyanın toplumsal etkileri üzerine yapılan araştırmalar, bu platformların bireysel kimlik inşası ve sosyal bağları güçlendirmedeki rolünü vurgulamaktadır. Ellison, Steinfield, & Lampe (2007) tarafından yapılan bir araştırma sosyal medya platformlarının özellikle Facebook'un bireylerin sosyal sermayesini artırdığını ve mevcut sosyal bağlarını güçlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca Boyd & Ellison (2007), sosyal medya platformlarının bireyler arasında yeni iletişim biçimleri oluşturan sosyal ilişkileri derinleştirdiğini ve genişlettiğini ifade etmektedirler.

Sosyal medyanın politik, kültürel, ekonomik ve psikolojik etkileri de literatürde geniş bir yer tutmaktadır. Örneğin Papacharissi (2015), sosyal medyanın kamusal alanı dönüştürme potansiyelini ve dijital ağlar aracılığıyla politik katılımın nasıl teşvik edildiğini incelemektedir. Sosyal medyanın kültürel ifadeye etkisi üzerine yapılan çalışmalar, özellikle gençler arasında kültürel kimlik ve ifade biçimlerinin sosyal medya aracılığıyla nasıl şekillendiğini göstermektedir (Turkle, 2011).

Çalışma ayrıca sosyal medyanın gündelik yaşamın merkezine yerleştiği dijital çağın karmaşık ve heyecan verici dinamiklerini anlamak için bir adım olarak kabul edilmelidir. Sosyal medyanın karnaval benzeri atmosferindeki rolü ve etkisi, ilerleyen teknolojik gelişmelerle birlikte daha da karmaşık hale gelecektir. Bu nedenle çalışma, sosyal medyanın önemli yönlerini anlamak ve gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturmak amacıyla yapılmıştır.

Dünya çapında en etkin kullanılan sosyal medya platformlarından Twitter (X), Facebook, Instagram, YouTube ve TikTok üzerinden seçilen karnavalesk içerik örnekleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Karnavalesk kuramın unsurları olan karnaval gülüşü, grotesk, diyalojizm, tepetaklak dünya, pazar yeri dili ve pazar meydanı temel alınarak rastgele seçilen paylaşımlara dair içerik analizi yapılmıştır. Dijital karnaval, sürekli olarak gerçekleşmekte ve katılım kararı kişiye aittir. Karnavalın belirli bir zaman aralığına veya mekâna bağlı olmaması, günlük yaşamın bir parçası haline gelmesini sağlamıştır. Bu noktada dijital karnavalın zamansızlığından yola çıkılarak incelemede belirli bir tarih aralığı gözetilmemiştir. İnceleme, söz konusu içeriklerin sosyal medya kullanıcıları üzerindeki etkilerini ve bu tür paylaşımların toplumsal anlam ve önemini derinlemesine anlaşılmasına olanak tanıyacaktır.

Sosyal medya günümüzde iletişim, kültürel ifade ve toplumsal etkileşim açısından önemli bir platform haline gelmiştir. Bu bağlamda sosyal medyanın işlevleri ve etkileri üzerine yapılan araştırmaların artması önemlidir. Karnavalesk içerikler özellikle mizah, ironi ve sosyal eleştiri unsurlarını içeren

paylaşımlar olarak tanımlanabilir ve sosyal medya üzerinde oldukça yaygındır. Çalışmada rastgele seçilen karnavalesk paylaşım örneklerinin incelenmesi, içeriklerin hangi tür mizahi veya eleştirel öğeler içerdiğinin belirlenmesi ve bu öğelerin sosyal medya kullanıcıları üzerindeki etkilerinin analizi yapılmıştır.

Araştırma, sosyal medyanın karnaval benzeri atmosferdeki işleyişini ve kullanıcılar üzerindeki etkilerini ele alarak mevcut literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Literatürdeki birçok çalışma sosyal medyanın toplumsal etkilerini genel olarak ele alırken, bu araştırma sosyal medyadaki karnavalesk içeriklere odaklanarak mizah, ironi ve sosyal eleştirinin bu platformlar üzerindeki yansımalarını detaylı bir şekilde incelemektedir. Ayrıca çalışmada rastgele seçilen karnavalesk paylaşım örnekleri üzerinden içerik analizi yapılması sosyal medyanın günlük yaşamın bir parçası haline gelen karnaval benzeri atmosferini anlamak için derinlemesine bir bakış açısı sunmaktadır. Bu yönüyle araştırma sosyal medyanın kültürel ve toplumsal bağlamdaki rolünü daha geniş bir perspektifle ele almakta ve gelecekteki çalışmalar için önemli bir temel oluşturmaktadır. Yapılan analizler, sosyal medyanın sadece kişisel iletişim aracı olmanın ötesinde kültürel ifade ve toplumsal etkileşimde önemli bir rol oynadığını göstererek platformların derinlemesine anlayışını sunmayı amaçlamaktadır.

MEDYANIN DİJİTALLEŞMESİ VE DÖNÜŞÜMÜ

Medyanın dijitalleşmesi ve dönüşümü, modern çağın belirleyici unsurlarından biri haline gelmiştir. Ortam anlamına gelen ve kökeni İngilizce *'medium'* kelimesine dayanan medya, özellikle 1990'lı yıllarda internet teknolojisinin yaygınlaşmasıyla hız kazanmıştır. Kısıtlı alanlarda kullanılan internet, milenyum dönemiyle evrensel anlamda kullanım alanına ulaşmıştır. İnternetin yaygınlaşması, geleneksel medya yapılarının ve içerik üretim biçimlerinin köklü bir dönüşüm geçirmesine neden olmuştur. Bu dönüşüm süreci başta geleneksel medyanın internetle entegre çalışma sistemleri oluşturmasıyla başlamış ardından gelişen teknolojiyle yeni iletişim araçlarını bünyesinde barındıran dijital bir medya ortamının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Törenli, 2005, s. 88).

Medyanın bu dönüşüm süreci, teknolojik yeniliklerin sürekliliği göz önünde bulundurulduğunda yeni medya kavramının sürekli bir dönüşüm içinde olduğunu göstermektedir. Yeni kavramı teknolojik gelişmelerin durmaksızın devam eden yapısı nedeniyle hedeflenen anlam ifadesini yitirmiştir. Bu yüzden medyanın dönüşüm sürecinde ve ortaya çıkan yeni medyayı teknolojik unsurlara bağlı olarak gelişim göstermesi hasebiyle dijital medya olarak isimlendirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Medyanın geçmişine bakıldığında zaman içerisinde değişimler geçirmesine rağmen bir kitleye mesaj iletmek, bilgileri saklamak ve kültürel pratikleri güncelleştirmek gibi temel işlevlerini koruduğu görülür (Lavenir & Barbier, 2001, s. 9). Bilgi üretimi ve sembollerle mesajları çeviren toplumlar, iletişimde kullanılan jestlerin ve dilin ilk hallerinden günümüzdeki teknolojik döneme kadar bilgi ve sembollerin üretimini, depolanması ve yayınlanmasını toplumsal hayatın merkezine konumlandırmıştır. Teknoloji ile medyanın entegrasyonu üretim, depolama ve yayın açısından medya alanında dönüşümlere yol açmıştır (Thompson, 2008, s. 25). Medya alanında gerçekleşen bu teknik alandaki gelişmeler medyanın içeriğini de etkilemiştir. Yayınların gelişimi ve medyanın dönüşümü fikri anlamda kitlelere yansımış, bu durum toplumlarda yeni davranış biçimlerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Basılı medya unsurlarının ardından ortaya çıkan görsel medya aracı olan televizyon medya alanına yenilikler getirmiştir. Ancak bu yenilikler geçmişi günümüzde dahi yok etmemiştir. Televizyonun ardından ortaya çıkan internet ve sosyal medya, geçmişi silmemiş aksine medyanın çoklu platformlarda varlığını güçlendirmiştir. İnternet çağında yaşamamıza rağmen asırlar öncesine ait el yazması eserler gibi geleneksel medya unsurları da günümüzde hâlâ önemini korumaktadır. Bu durum medyanın sürekli gelişim gösteren ve yapısal değişimler gösteren ancak temel işlevini daimi olarak koruyan bir sistem olduğunu ortaya koymaktadır (Briggs & Burke, 2004, s. 13).

İnternet teknolojisinin gelişimi Web 1.0'dan başlayarak Web 2.0 dönemi, Web 3.0 dönemi olarak adlandırılan dönemlere ayrılmıştır. Web 1.0 dönemi, bireylerin internet sayfalarında sunulan içeriklere eriştiği ancak aktif bir katılım sağlamadığı bir dönemi ifade eder. Kullanıcılar, bu dönemde internet sayfalarının sunduğu içeriklere erişebilir ancak içerik oluşturma veya değiştirme konusunda etkin bir

durumda bulunmazlardı. Web 2.0 dönemi kullanıcıların içeriksel anlamda üretici konumuna geldiği, karşılıklı etkileşimde bulunduğu ve sosyal ağların geliştiği bir dönemi temsil etmektedir. Bu dönemde kullanıcılar internet üzerinden kendi içeriklerini oluşturabilir, başkalarının içeriklerine yorum yapabilir ve sosyal ağlar üzerinden geniş bir iletişim ağı oluşturabilirler. Web 3.0 ise içeriklerin tamamen çevrimiçi olarak oluşturulduğu, nesnelere interneti ve kullanıcıların daha aktif katılım sağladığı bir dönemi ifade eder. Bu dönemde internet teknolojisi kullanıcıların etkileşimini daha da derinleştirerek çevrimiçi ortamlarda daha zengin ve çok yönlü bir içerik ve etkileşim deneyimi sunmaktadır.

Bu dönemler internet teknolojisinin nasıl çeşitli teknik ve teorik değişimler geçirdiğini ve temel olarak kullanıcı odaklı ve sosyalleşen bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir. Web 1.0'dan başlayan ve sırasıyla Web 2.0, Web 3.0 olarak devam eden gelişim, kullanıcıların internet üzerindeki rolünü ve etkisini önemli ölçüde değiştirmiştir. İlk dönemlerde daha pasif bir rol üstlenen kullanıcılar, zamanla daha aktif ve etkili bir hale gelmiştir. Bu değişim medyanın ve iletişimin doğasını temelden etkileyerek yeni iletişim biçimleri, içerik türleri ve kullanıcı etkileşimleri ortaya çıkarmıştır.

Medyanın bu dijitalleşme süreci sadece teknik bir gelişim süreci değil aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir evrimi de temsil etmektedir. Dijital medya, geleneksel medyanın işlevlerini genişletmiş ve yeni iletişim biçimleri, içerik türleri ve kullanıcı etkileşimleri sunmuştur. Bu dönüşüm medya araştırmalarında ve iletişim teorilerinde yeni perspektiflerin ve soruşturmanın ortaya çıkmasına neden olmuş, medyanın toplumsal yapı üzerindeki etkilerini yeniden değerlendirmeyi gerektirmiştir.

Özellikle sosyal medya platformlarının yükselişi, medyanın dijitalleşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Facebook, Twitter (X), Instagram ve YouTube gibi platformlar kullanıcıların kendi içeriklerini oluşturmasına, paylaşmasına ve dünya çapında bir kitleyle etkileşimde bulunmasına olanak tanımıştır. Bu platformlar medyanın sadece bilgi aktarımı ve eğlence amaçlı bir araç olmaktan çıkıp kullanıcıların sosyal etkileşimlerini, kişisel ifadelerini ve toplumsal hareketlerini şekillendiren bir alan haline gelmesini sağlamıştır.

Teknolojik yenilikler medyanın içeriğini ve etkileşim biçimlerini değiştirmenin yanı sıra medya tüketimi alışkanlıklarında da dönüşümlere yol açmıştır. Dijital medya, kullanıcılara sürekli erişilebilir, kişiselleştirilmiş ve etkileşimli bir içerik sunarak geleneksel medyanın tek yönlü ve sabit yayın formatlarından ayrılmıştır. Bu değişim kullanıcıların medya içeriğini tüketme şekillerini derinden etkilemiş ve daha aktif katılımcı bir medya tüketimi modeline geçişe yol açmıştır.

Dijital medya küreselleşmenin etkisiyle dünya çapında farklı kültürler arasında bilgi ve içerik paylaşımını hızlandırmıştır. Bu durum kültürel sınırları aşan bir iletişim ve anlayışın gelişmesine katkıda bulunmuş, farklı toplumların ve kültürlerin birbirleriyle daha yakından etkileşimde bulunmasını sağlamıştır. Dijital medyanın bu küresel etkileşimi toplumsal ve kültürel değişimlere de zemin hazırlamıştır. Dijital medyanın evrimi, medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme yeteneklerinin önemini büyük ölçüde yükseltmiştir. Artık kullanıcılar, sadece içerikleri tüketmekle kalmayıp, aynı zamanda içerik yaratıcıları ve yorumcuları olarak da faaliyet göstermektedirler. Bu durum, medya içeriklerinin değerlendirilmesi ve analiz edilmesi açısından kullanıcılara daha fazla sorumluluk yüklemiştir. Medya okuryazarlığı dijital çağda bilgiyi değerlendirme, doğru kaynakları seçme ve yanıltıcı veya yanlış bilgilerden kaçınma becerilerini içermektedir.

Öte yandan dijital medyanın yaygınlaşması, veri gizliliği ve güvenliği konusundaki endişeleri de artırmıştır. Kullanıcı verilerinin toplanması, işlenmesi ve paylaşılması dijital medya platformlarının iş modellerinin temel bir parçası haline gelmiştir. Bu durum, kullanıcıların kişisel verilerinin korunması ve gizlilik haklarının nasıl sağlanacağı konusunda ciddi tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Sonuç olarak, medyanın dijitalleşmesi ve dönüşümü teknolojinin ilerlemesiyle birlikte toplumsal, kültürel ve ekonomik yapıları derinden etkileyen bir süreçtir. Dijital medya geleneksel medya formlarını dönüştürmüş, kullanıcıların medya içeriğiyle etkileşim biçimlerini yeniden şekillendirmiş ve küresel iletişim ağlarını genişletmiştir. Bu dönüşüm hem fırsatlar hem de zorluklar sunmakta olup gelecekteki medya araştırmaları ve politikaları için önemli bir konu olmaya devam edecektir.

KARNAVALESK KURAMI

Mikhail Bakhtin'in karnavalesk kuramı, kültürel ve toplumsal analizlerde kullanılan zengin ve çok boyutlu bir teorik çerçevedir. Bu kuram, geleneksel toplumsal düzenlerin karşısına normların geçici olarak tersine çevrildiği, mizah ve alayın egemen olduğu bir karnavalesk düzen koyarak sosyal değişimin ve normların sorgulanmasının yanı sıra mizahın dönüştürücü gücünü de vurgulamaktadır. Karnavalesk düzen, resmiyetin zıddı olarak günlük hayatın monotonluğundan koparak toplumsal sınırları ve tabuları aşan bir alan oluşturmaktadır. Bakhtin, karnavalesk düzenin toplumun alt dünyasını temsil ettiğini ve bu düzenin geleneksel hiyerarşilerin ve normların geçici olarak bozulduğu bir tersine çevirme dönemini yansıttığını iddia etmektedir (Bakhtin, Rabelais and His World, 1984, s. 10).

Bakhtin'in karnavalesk kuramı, ilk olarak 1965'te yayımlanan *Rabelais ve Dünyası* adlı eserinde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu eserde, grotesk anlatımın toplumsal normları ve tabuları nasıl sorguladığı ve değerleri yeniden yapılandığı incelenmektedir. Bakhtin, grotesk anlatımın beden, cinsellik, yemek ve diğer tabuları aşan temalar üzerinden toplumsal değerlerin yıkımını ve yeniden inşasını yansıttığını savunmaktadır (Bakhtin, Rabelais and His World, 1984, s. 19).

Karnavalesk kuramın günümüzdeki uygulamaları popüler kültür ve medya aracılığıyla giderek daha belirginleşmektedir. Televizyon programları, internet memleri ve sosyal medya platformları karnavalesk düzenin modern yansımalarını taşıyarak geleneksel normları sorgulayan ve güç yapılarını mizah yoluyla eleştiren içerikler üretmektedir. Bu içerikler Bakhtin'in teorisinin günümüz toplumlarındaki geçerliliğini ve etkisini pekiştirmektedir.

Ortaçağ dönemi karnavalları ve özelliklerini içeren karnavalesk kuram; grotesk anlatım, karnaval gülüşü, diyaloji, pazar yeri, pazar yeri dili ve tepetaklak dünya olmak üzere altı temel boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar, gündelik yaşamın sınırlarını zorlayan ve toplumsal düzenin geçici olarak değiştirilmesine olanak tanıyan bir dönüşüm sürecini tanımlamaktadır. Grotesk anlatım, toplumsal sınırların ötesine geçerek sınırları zorlamaktadır. Karnaval gülüşü, güç yapılarını alaya alan bir mekanizma olarak işlev görmektedir. Diyaloji, çoksesliliği ve farklı bakış açılarının özgür ifadesini teşvik etmektedir. Pazar yeri ve pazar yeri dili, toplumsal değişimin ve ticaretin kesiştiği bir buluşma noktası olarak öne çıkmaktadır. Tepetaklak dünya ise normları ve beklentileri altüst eden bir deneyim sunmaktadır.

Bakhtin'in karnavalesk kuramı toplumsal değişim, mizahın gücü ve normların dönüşümü gibi temaları ele alan zengin bir teorik yaklaşımdır. Karnaval eski düzeni geçici olarak yıkararak, bireylerin alternatif rolleri ve kimlikleri deneyimlemesine olanak tanımaktadır. Ancak söz konusu bu dönüşüm geçicidir ve karnaval sona erdiğinde normatif sosyal düzen yeniden tesis edilmektedir. Geçici dönüşüm süreci toplumların normatif sınırlarını sorgulayan ve toplumsal değişim için zengin bir kaynak sunmaktadır. Karnavalesk kuram, sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerinde kullanılmaya devam ederken güncel popüler kültür ve medya analizlerinde de vazgeçilmez bir araç olarak kabul edilmektedir. Bu kuram, baskıcı ve sıkıcı gündelik düzenin geçici olarak sarsılmasını ve toplumsal dinamiklerin yeniden değerlendirilmesini sağlayan bir araç olarak işlev görmektedir. Karnavalesk kuram, toplumların ve kültürlerin dinamiklerini anlamada ve değişen toplumsal yapıları yorumlamada yardımcı olan, güncel kalmaya devam eden bir teorik çerçeve sağlamaktadır.

KARNAVALESK BİR ALAN OLARAK SOSYAL MEDYA

Karnaval ve karnavalesk gelenekler, postmodern kültürel teorisinin anahtar kavramlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu kavramlar, toplumsal normlara ve hiyerarşilere meydan okuyan geçici bir düzen bozucu olarak işlev gören tarihsel pratiklerdir. Bakhtin'in *Rabelais and His World* adlı eserinde (1965) derinlemesine incelenen karnavalesk kavramı, günlük yaşamın resmiyetini ve otoritesini alaya alan bir kutlama biçimi olarak tanımlanır. Bu bağlamda karnaval; bastırılmış unsurları ifade etme, geleneksel hiyerarşiyi tersine çevirme ve alaycı mizah anlayışı ile toplumsal eleştiriyi birleştirme özelliği göstermektedir. Karnavalesk böylece bir toplumsal dönüşüm aracı olarak işlev görmektedir.

20. yüzyılın sonlarına doğru internetin yaygınlaşmasıyla birlikte karnavalesk anlayışı dijital ortamda

yeni bir boyut kazanmıştır. Bu dönemde sosyal medya platformları, bireylerin kamusal veya yarı-kamusal profiller oluşturabildiği, diğer kullanıcılarla etkileşimde bulunabildiği ve yabancılarla tanışma fırsatı bulduğu ortamlar olarak tanımlanmaktadır (Boyd & Ellison, 2007, s. 211). Bu platformlar karnavalın sunduğu özgürlük ve dönüşüm anlayışını dijital dünyada yeniden canlandırır. Böylece sosyal medya, çağdaş bir karnavalesk mekân haline gelmiştir.

Sosyal medya farklı kültürel, dilsel ve inançsal arka planlardan gelen insanları bir araya getirerek karnavalesk bir diyalojik alan oluşturmaktadır. Dijital karnavallar kullanıcılarına kısıtlamaların olmadığı, resmi kültürün normlarından bağımsız bir iletişim ortamı sağlayarak bireysel ifade özgürlüğüne geniş imkânlar sunmaktadır. Facebook, Instagram, TikTok gibi platformlar milyonlarca insanı bir araya getirerek günlük rutinlerin parçası haline gelmiş ve yeni bir kültürel olgu oluşturmuştur. Bu sosyal medya platformları, teknolojik kolaylıklar ve geniş ilgi alanları sayesinde kullanıcıların ilgi alanlarını, politik görüşlerini ve aktivitelerini paylaşmalarına imkân tanımaktadır.

Dijital ortam, ortaçağ karnavallarının sunduğu ikinci hayat imkânını çağdaş bir bağlamda sunmaktadır. Sosyal paylaşım ağları, kullanıcılarına zamansal ve mekânsal sınırlamalar olmaksızın etkileşimde bulunma fırsatı vermektedir. Bu platformlar sayesinde resmi kültürün baskılarından bağımsız, özgür ve katılımcı bir iletişim ortamı oluşmaktadır. Sosyal medyanın bu karnavalesk nitelikleri insanların farklı kimliklerle ifade bulmalarına, dönüşümler yaşamalarına ve çeşitli kültürel ve sosyal deneyimler kazanmalarına olanak tanımaktadır.

Karnavalesk gelenek ve sosyal medya platformları arasındaki benzerlikler, modern toplumların iletişim ve etkileşim biçimlerini anlamada kritik bir rol oynamaktadır. Karnaval ve sosyal medya toplumsal sınırları aşan, özgürlükçü ve dönüştürücü etkileşim alanları olarak hem tarihsel hem de çağdaş anlamda önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda karnavalesk anlayış, günümüz dijital dünyasında hala geçerli ve etkili bir metafor olarak kalmaya devam etmektedir. Bu özgürlükçü ve dönüştürücü etkileşim sosyal medyanın temel yapı taşlarından biri olarak kabul edilebilir. Karnavalın toplumsal eleştiri ve mizah anlayışı dijital medyanın da temel unsurlarından biri haline gelmiştir. Bu açıdan karnavalesk ve dijital medya arasındaki paralellikler, modern toplumların sosyal ve kültürel dinamiklerini anlamak için önemli bir araçtır. Karnavalesk geleneklerin dijital medya ortamında nasıl yeniden canlandığı, bu ortamın bireylerin ifade özgürlüğü hakkını ve toplumsal etkileşimini nasıl etkilediği gelecek çalışmalar için zengin bir araştırma alanı sunmaktadır.

İnternet sağlayıcıları tarafından 1990'larda geliştirilen platformlar, kullanıcıların interaktif olarak etkileşimde bulunabilecekleri yeni sitelerin doğuşunu işaret etmiştir. Sixdegrees.com, 1997'de kullanıma sunulan ve kullanıcılara profil oluşturma, arkadaş listeleme ve mesaj gönderme imkânı sağlayan ilk dikkat çekici sosyal ağ olarak kabul edilmektedir. Sixdegrees.com'un kapanışı (2000), sosyal medya tarihinin başlangıcı olarak görülmektedir. Bu kapanışın ardından LiveJournal (1999), Friendster (2002), MySpace (2003), Facebook (2004) ve Twitter (2006) gibi platformlar ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler dijital medya tarihinde sosyal ağların evriminin ve genişlemesinin bir parçası olarak yer almaktadır (Lusted, 2011).

İnternetin ortaya çıkışıyla birlikte siber uzay giderek daha anarşist, oyunbaz ve karnavalesk bir karakter kazanmaya başlamıştır. Siber uzay, bedensel varlığın yokluğunda radikal bir varoluş biçimi olarak belirsiz bir alan haline gelmiştir. Bu yeni ve kültürel olarak henüz keşfedilmemiş alan, karnaval zamanlarında giyilen sıra dışı kıyafetlerin ardına gizlenme geleneği ile benzerlik göstermektedir. Sosyal medya platformları, kullanıcıların kimliklerini gizlemelerine ve dönüştürmelerine olanak tanıyarak karnavalesk özellikler sergilemektedir. Nicknameler veya rumuzlar çevrimiçi ortamda maske işlevi görmektedir.

Brenda Danet'in çalışmaları, dijital ortamlarda nicknamelerin ve görsel imajların yeni kimliklerin oluşturulmasında nasıl kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (Danet, 2001, s. 32). Kullanıcılar, bu yeni kimlikleri özenle seçtikleri nickname ve görsel imajlar aracılığıyla inşa etmektedir. Bu süreç kullanıcıların dijital ortamda kendilerini ifade etme biçimlerini yansıtmaktadır. Bir sanatçının sahne adı seçmesi gibi, kullanıcılar da bu dijital alışveriş ortamında kendilerini sahneye koymakta ve bir çeşit

performans sergilemektedir. Ayrıca bu süreç gerçek kimliklerin arka plana itilmesine ve yeni hayali kimliklerin öne çıkmasına olanak tanıdığı da ifade etmektedir (Sergeant & Tagg, 2014, s. 45).

Hegemonya, Marksist teorisinin temel düşüncelerinden biridir ve yeni medyanın yapılanması bu kavramın bir yansıması olarak görülmektedir. Yeni medya teknolojileri, toplumsal güç dinamiklerini hem içeriden hem de dışarıdan etkileyerek kabul ve red davranışlarını düzenlemektedir. Bu bağlamda yeni medya, muhalif hareketler için bir alan sunarken toplumsal kontrol mekanizmalarını da yeniden şekillendirmektedir (Furry, 2009, s. 143).

Sonuç olarak sosyal medyanın tarihi ve kültürel evrimi modern toplumların iletişim biçimlerini anlamak için önemli bir analiz alanıdır. Sosyal ağlar, bireylerin özgürce ifade etme, yeni kimlikler inşa etme ve küresel topluluklarla etkileşim kurma imkânları sunmaktadır. Bu bağlamda sosyal medyanın erken dönem gelişmeleri ve platformların toplumsal etkileşimlere olan katkısı çağdaş toplumları anlamak için zengin bir araştırma konusu oluşturmaktadır.

Dil, kamusal alanın inşası ve toplumsal etkileşimin anahtarı olarak kabul edilmektedir. Jürgen Habermas'ın *The Structural Transformation of the Public Sphere* adlı eserinde kamusal alan, bireylerin toplumsal ve politik konular hakkında tartışmalar yürüttükleri, bilgi alışverişinde buldukları bir platform olarak tanımlanmaktadır. Habermas, kamusal alanın bireylerin bilgi ve fikirlerini serbestçe paylaşabildikleri bir mekân olarak işlev gördüğünü vurgulamaktadır (Habermas, 1991). Bu alanda dilin kullanımı ve etkileşimi farklı seslerin ve bakış açılarının bir araya gelerek dialogik bir etkileşimde bulunmasını sağlamaktadır.

Teknolojik gelişmeler ve yeni iletişim biçimleri, kamusal alanın yapısını ve işleyişini büyük ölçüde dönüştürmüştür. İnternet ve sosyal medya platformları, geleneksel kamusal alanın sınırlarını aşarak dilin kullanımını ve etkileşim biçimlerini değiştirmiştir. Bu yeni medya ortamları, Habermas'ın tanımladığı geleneksel kamusal alanların modern versiyonlarını temsil ederek dilin kullanımında yeni dialogik süreçler ve etkileşim biçimleri sunar.

Mikhail Bakhtin'in *The Dialogic Imagination* (1981) adlı eserinde dilin çeşitliliği ve çok sesliliği (heteroglossia) üzerinde durulmuştur. Bakhtin, farklı seslerin ve perspektiflerin bir arada var olduğu ve birbirleriyle etkileşimde bulunduğu bir kamusal alanın toplumun kültürel ve sosyal dokusunu nasıl zenginleştirdiğini vurgulamaktadır (Bakhtin, 1981, s. 263). Bu perspektif kamusal alanın yapısını ve işleyişini anlamada kritik bir öneme sahiptir.

Dijital çağda sosyal medya platformları ve bloglar gibi araçlar, Bakhtin'in karnavalesk kavramı ile analiz edilebilir. Bakhtin, karnavalı hiyerarşik olmayan, normatif sınırlamalardan uzak ve herkesin katılımına açık bir alan olarak tanımlamaktadır. Bu da sosyal medya platformlarının sunduğu etkileşim biçimlerine benzemektedir (Bakhtin, 1981, s. 7). Bloglar ve forumlar gibi dijital platformlar, kullanıcıların farklı seslerle ve bakış açılarıyla etkileşimde bulunmalarına olanak tanır ve böylece kamusal alanın yeni bir yorumunu sunmaktadır.

Sonuç olarak dilin kamusal alanın inşasındaki rolü ve sosyal medyanın bu alanın dönüşümündeki etkisi, modern toplumların iletişim ve kültürel etkileşim biçimlerini anlamak için önemlidir. Bu bağlamda sosyal medyanın kamusal alana katkısı ve Bakhtin'in karnavalesk teorisi dilbilim ve kültürel çalışmalar alanında zengin bir tartışma konusu sunmaktadır. Dijital kamusal alanın yapısını ve işleyişini anlamak dil ve iletişim çalışmalarının önemli bir parçası haline gelmiştir.

Çokdillilik, dijital çağın kamusal alanının ve iletişimin evriminde önemli bir rol oynamaktadır. Dijital platformlarda dilin kullanımı, geleneksel yazım ve imla kurallarının ötesine geçerek yaratıcı ve orijinal ifade biçimlerine yer açmaktadır. Bu yeni dil kullanımı, Mikhail Bakhtin'in *Rabelais and His World* (1965) eserinde tanımlanan karnavalesk ruh ile paralellik göstermektedir. Bakhtin, karnavalesk ruhun toplumsal normlara meydan okuyan ve geleneksel dil yapılarını altüst eden bir özgürlük alanı sunduğunu vurgulamaktadır. Sosyal medya platformlarındaki dil kullanımı Bakhtin'in bu teorisinin modern bir yansıması olarak görülebilir.

Çevrimiçi ortamlarda dilsel soytarılığın ve eğlencenin bir parçası olan dijital yazım tarzları, kullanıcıların kendilerini ifade etme biçimlerini yansıtmaktadır. Seargeant ve Tagg'ın *The Language of Social Media* adlı çalışmalarında belirtildiği gibi sosyal medya platformlarındaki yazım biçimleri, dilin duygusal fonksiyonunu ve kullanıcıların sosyal etkileşimlerindeki rolünü ön plana çıkarmaktadır (Seargeant & Tagg, 2014, s. 35-36).

Kent ve Taylor ise Dialogic Communication Theory adlı çalışmalarında kurumlar ile hedef kitleleri arasındaki ilişkiler ile düşüncelerin müzakere edilerek değiş tokuşu yoluyla nasıl geliştiğini detaylandırmaktadır. Bu teori, sosyal medya platformlarının ve web sitelerinin kullanıcılarla etkileşim kurma yöntemlerine ışık tutmaktadır. Bu platformlar, kurumların ve markaların hedef kitleleriyle doğrudan iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Bu sayede daha dinamik ve iki yönlü bir iletişim süreci oluşturmaktadır (Kent & Taylor, 1998).

Çokdillilik ve dijital kamusal alanın inşası, günümüzün iletişim pratiklerini ve sosyal etkileşimlerini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda sosyal medya platformlarının dil kullanımı ve etkileşim biçimleri, dilbilim ve iletişim çalışmalarında zengin bir tartışma konusu oluşturmaktadır.

DİJİTAL KARNAVAL ORTAMI OLARAK SOSYAL PAYLAŞIM AĞLARI ÜZERİNE İNCELEME

Bu araştırma, We Are Social'ın (2023) yayınladığı Digital 2023 listesinde yer alan ve günümüz dijital iletişim ortamının öncü sosyal medya platformları olarak kabul edilen Twitter (X), Facebook, Instagram, YouTube ve TikTok'u mercek altına alarak, bu platformların sosyal paylaşım ağı özelliklerini ve toplumsal etkileşimlerdeki rollerini analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu platformlar, sosyal medya ekosistemindeki baskın rolü, geniş kullanıcı tabanı ve etkileşim dinamikleri nedeniyle özel bir öneme sahiptir.

Araştırmada ele alınan bu beş platform, kullanıcıları olan bireylere geniş kitlelere içerik sunma, etkileşimde bulunma ve topluluk oluşturma kapasiteleri açısından sosyal paylaşım ağının temel özelliklerini taşımaktadırlar. Facebook, Instagram ve Twitter (X) kullanıcıların hem bireysel hem de topluluk bazında etkileşime girebildikleri, gönderiler paylaşabildikleri ve bilgi alışverişinde bulunabildikleri platformlar olarak öne çıkmaktadır. YouTube, içerik oluşturucuların ve izleyicilerin etkileşime girebildiği, eğitimden eğlenceye kadar geniş bir yelpazede video içerik sunan bir platformdur. TikTok ise kısa video formatıyla özellikle genç kullanıcılar arasında popülerlik kazanmış hızla büyüyen bir sosyal medya uygulamasıdır.

Bu çalışmada Digital 2023 listesinde yer almayan ve sosyal paylaşım ağı özelliğini tam anlamıyla taşımayan diğer platformlar ele alınmamıştır (We Are Social, 2023). Örneğin WhatsApp ve LinkedIn gibi platformlar, bu çalışmanın odak noktası olan sosyal etkileşim ve içerik paylaşımı açısından farklı işlevlere sahiptir. WhatsApp, daha çok birebir iletişim ve küçük grup etkileşimlerine odaklanan bir anlık mesajlaşma servisi iken LinkedIn, profesyonel ağ oluşturma ve kariyer odaklı içeriklerle ilgilenmektedir. Bu sebeple söz konusu diğer platformlar, araştırmanın amacı ve kapsamı dışında kalmaktadır.

Bu araştırma, sosyal medya platformlarının toplumsal etkileşim ve dijital kültür üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemeyi amaçlamakta olup bu amaç doğrultusunda Facebook, Instagram, Twitter, YouTube ve TikTok gibi geniş kitlelere hitap eden ve sosyal paylaşım ağının temel özelliklerini taşıyan platformları ele almaktadır. Bu platformların, dijital iletişim alanındaki etkilerini anlamak ve kullanıcıların bu platformlar üzerindeki etkileşim biçimlerini değerlendirmek çağımızın dijital iletişim dinamiklerini anlamak için kritik önem taşımaktadır.

Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalında hazırladığı “Dijital Karnaval Ortamı Olarak Sosyal Paylaşım Ağlarında Mahremiyet Algısı” isimli doktora tezinden üretilmiştir.

Çalışmanın evrenini Türkiye geneli sosyal medya kullanıcıları oluşturmaktadır. Araştırmada karnavalesk kuramın unsurları olan karnaval gülüşü, grotesk, diyalojizm, tepetaklak dünya, pazar yeri dili ve pazar meydanı temel alınarak rastgele örnekleme ile seçilen paylaşımlara dair içerik analizi yapılmıştır. Çalışmada bu paylaşımların sosyal medya kullanıcıları üzerindeki etkileri ve bu tür paylaşımların toplumsal anlam ve önemi tartışılacaktır. Böylece sosyal medyanın sadece bilgi paylaşımı ve iletişim aracı olmanın ötesinde kültürel ve toplumsal ifadenin zengin ve çeşitli bir alanı olarak nasıl işlev gördüğüne dair derinlemesine bir anlayış elde edilecektir.

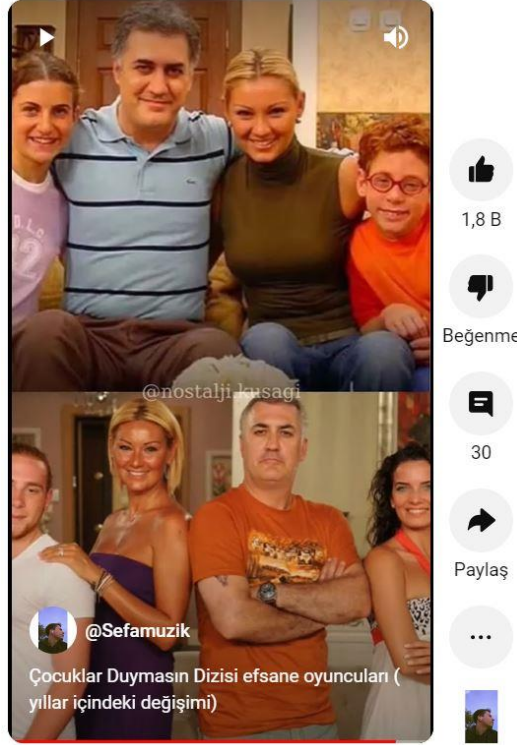

Şekil 1. Tepetaklak Dünya olarak Facebook örneği

Facebook'ta paylaşılan resimdeki karşılaştırma, İngiltere Kralı Charles'ın gençlik halini ve kral olarak tahtta oturmuş halini yan yana getirerek zamanın geçişi ile yaşamın döngüsü üzerine mizahi bir yorum yapmaktadır. Toki ilk taksit ile Toki son taksit ifadeleri arasındaki karşıtlık, bireyin yaşamı boyunca geçirdiği dönüşümü ve sosyal statüdeki yükselişi abartılı bir biçimde ifade etmektedir.

Tepetaklak dünya, toplumsal hiyerarşilerin ve statülerin alaşağı edilmesini ve günlük yaşamın paradokslarını vurgulayan bir karnavalesk kuram ögesidir. Resimdeki mizahi yorum, zaman içinde yaşanan sosyal dönüşümü özellikle de yüksek bir sosyal statü kazanmanın uzun ve çetrefilli bir yolculuğunu temsil etmektedir. Kraliyetin şatafatı ve görkemi, sıradan bir bireyin hayatındaki finansal yükümlülüklerle kıyaslanarak güç ve prestijin zaman içinde nasıl kazanılabileceği üzerine bir mizah unsuru olarak sunulmaktadır.

Resimdeki içerik, insan yaşamındaki değişimleri özellikle de toplum içindeki statü değişikliklerini kraliyet gibi güçlü sosyal semboller üzerinden ele almakta ve bu semboller halkın günlük deneyimleriyle ilişkilendirilerek karnavalesk bir eleştiri sunmaktadır. Resim, toplumsal statü ve kişisel kimliklerin zamanla nasıl evrildiğini ve bu evrimin toplumsal beklentilerle nasıl çeliştiğini yansıtan bir örnektir. Bu tür mizahi içerikler, kraliyetin ve sosyal statünün toplum tarafından nasıl algılandığına ve değerlendirildiğine dair toplumsal tutumları sorgulama fırsatı sunmaktadır.

Şekil 2. Karnaval Gülüşü yapısıyla YouTube örneği

YouTube’da yapılan video paylaşımına ait görselde Çocuklar Duymasının dizisi oyuncularının zaman içindeki değişimi gösteren iki ayrı fotoğrafın üst üste yerleştirilmiş bir kollajı görülmektedir. Üstteki fotoğraf dizideki aile üyelerinin daha genç versiyonlarını içerirken, alttaki fotoğraf onların zaman içindeki evrimini yansıtmaktadır. Bu görsel, karnavalesk kuramın karnaval gülüşü kavramına uygun bir şekilde zamanın geçişini ve kişisel değişimi mizahi bir biçimde kutlayan bir gönderidir.

Karnaval gülüşü sınırları aşan, geleneksel otoriteyi ve normları alaya alan bir ifade biçimidir. Bu görselde zamanın kaçınılmaz geçişinin ve yaşlanmanın gerçekliği karşısında mizahın kullanımı, yaşlanma sürecinin kaçınılmazlığı ve insan hayatındaki değişimin doğal bir parçası olduğu gerçeğiyle yüzleştirirken aynı zamanda bu sürece karşı neşeli bir tutum sergilenmesini önermektedir. Karnavalesk kuramın alt boyutlarından olan karnaval gülüşü burada hayatın zorlukları ve değişimleri karşısında mizahın rahatlatıcı ve bağışlayıcı gücünü vurgulamaktadır.

Gönderi, aynı zamanda popüler bir televizyon dizisinin oyuncularını içermektedir. Böylece gönderi, popüler kültür ve nostalji ile iç içe geçmiş toplumsal hafızada özel yere sahip bir anıyı da canlandırmaktadır. İnsanların yıllar içinde fiziksel olarak nasıl değişebileceğini göstermekle kalmaz aynı zamanda bu değişimi olumlayarak onu kabul etme ve hatta onunla gururlanma fikrini de sunmaktadır. Bu tür bir görsel, geçmişin güzelliklerini ve geleceğin olasılıklarını neşe ve kabullenme ile karşılamamız için bizi cesaretlendirir.

Şekil 3. Grotesk yapısıyla Instagram örneği

Bu görseldeki aslan figürü, grotesk realizmin öğelerini kullanarak futbolun ve özellikle Galatasaray Spor Kulübü'nün simgesel anlatısını canlandırmaktadır. Mikhail Bakhtin'in karnavalesk teorisinde grotesk, genellikle olağan dışı veya normları alt üst eden imgelerle ilgilidir. Aslan, Galatasaray'ın takım sembolü olarak güç ve cesareti temsil etmektedir. Burada bir insan gibi giyinmiş ve insan davranışlarını sergileyen aslan, Galatasaray'ın futbol dünyasındaki prestijli ve saygın yerini, karnavalesk bir yaklaşımla yeniden yorumlamaktadır.

Aslanın düşünceli ifadesi ve kahve fincanının yanında gazete okurken betimlenmesi bir kafe ortamında medeniyet ve düşüncüyü temsil ederken bu asil hayvanın spor dünyasındaki rekabetçi doğasını da insanileştirmektedir. Bu durum, grotesk realizmin sınırları zorlayarak takımın spor sahnesindeki rolünü ve futbolun düşünce üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Aynı zamanda bu tür bir betimleme, sosyal rollerin ve statülerin ne kadar keyfi ve değişken olduğuna dair bir yorum getirmektedir.

Görselin altında yer alan Aslan, Parken'de son 16 hesabında ifadesi ise Galatasaray'ın Avrupa futbol arenasındaki stratejik ve hesaplı varlığını sembolize etmektedir. Böylece gönderi, karnavalesk estetiğin günlük spor yorumculuğuna nasıl sıra dışı bir katkı sağlayabileceğini göstermektedir. Bu durum Galatasaray'ın futbol oyununu taraftarların ve medyanın bakış açısını ve futbolun kendine özgü kültürünü hem grotesk hem de karnavalesk bir biçimde ifade etmektedir.

Şekil 4. Pazar Meydanı olarak TikTok örneği

Karnavalesk kuramın pazar meydanı boyutu, genellikle toplumun farklı katmanlarından insanların bir araya gelerek etkileşimde buldukları, sınırların ve hiyerarşilerin geçici olarak kalktığı canlı ve dinamik bir sosyal alanı ifade etmektedir. Mikhail Bakhtin'in kavramsallaştırdığı bu teori, halkın sesinin duyulduğu ve sosyal normların tersine çevrilebildiği bir alan olarak düşünülmektedir.

Gönderide yer alan durum, bir aile üyesinin Beşiktaş'ta açtığı butik kafenin müşteri eksikliğinden dolayı yaşadığı hayal kırıklığını paylaşan bir sosyal medya kullanıcıasını konu almaktadır. Pazar meydanı boyutuna göre bu durum sadece ticari bir mesele olarak değil aynı zamanda topluluk destekli bir girişimi ve mahalle kültürünün bir parçasını oluşturan sosyal bir etkileşim olarak ele alınmaktadır.

Bu gönderi, modern pazar meydanlarının dijital versiyonları olarak nitelendirilen sosyal medya platformlarında nasıl tezahür ettiğini göstermektedir. Bir yandan kullanıcı ticari bir faaliyetin tanıtımını yaparken diğer yandan topluluk içindeki dayanışmayı ve sosyal desteği teşvik etmektedir. Bu durum, pazar meydanının geleneksel rolünü toplumsal ilişkileri ve ekonomik etkileşimleri canlandıran bir mekân olarak yansıtmaktadır.

Yakın zamanda açılan kafe, pazar meydanının dinamizmini ve ekonomik çeşitliliğini yansıtan modern bir örnek olarak ele alınmıştır. Bu paylaşım, topluluğun desteğiyle küçük işletmelerin nasıl teşvik edilebileceğini ve sosyal medyanın bu süreçteki rolünü vurgulamaktadır. Gönderi aynı zamanda ticaretin ve toplumsal dayanışmanın birleştiği bir alana dönüşen sosyal medyanın, pazar meydanının ruhunu nasıl canlı tuttuğunu göstermektedir.

Şekil 5. Diyalojizm yapısıyla Twitter (X) örneği

Resimdeki içerik, Google Türkiye'nin sosyal medya üzerinde bir dizi ile ilgili yaptığı paylaşımı göstermektedir. Bu bağlamda, Bakhtin'in diyalojizm kavramını kullanarak, Google'ın bu etkileşime dâhil olmasıyla ilgili akademik bir yorum yapmak mümkündür.

Diyalojizm, metinler arası iletişim ve anlam üretimi süreçlerinde, çok sayıda bağımsız sesin karşılıklı etkileşimini vurgulamaktadır. Bakhtin, her bir sesin birbirinden farklı ve özerk olduğunu, kendi bağlam ve değerleriyle var olduğunu ve metinlerin bu çok sesliliği içerdiğini belirtmektedir. Diyalojizm, bu seslerin birbirleriyle karşılıklı etkileşiminde yeni anlam katmanlarının ortaya çıktığını savunmaktadır. Google'ın sosyal medyada bir diziyi tanıtan bir paylaşımına yönelik yaptığı karşı paylaşımı, diyalojizmin modern bir örneğidir. Google, bu etkileşimde hem teknolojik bir aracı hem de kültürel bir katılımcı olarak işlev görmektedir. Bir arama motoru olarak Google, kullanıcıların sorgularına cevap vererek ve popüler kültürel içerikleri öne çıkararak çoksesliliğe katkıda bulunmaktadır. Google'ın bu paylaşımı, kullanıcıların ilgi alanlarına ve aramalarına dayalı olarak belirli bir içeriği öne çıkarması, onun kendi sesini diğer sesler arasına eklediğini göstermektedir.

Bu etkileşimde Google'ın sesi, dizinin yazarları, oyuncularını, izleyicileri ve eleştirmenleri gibi diğer seslerle yan yana gelir ve birbirleriyle diyalojik bir ilişki kurmaktadır. İzleyicilerin yorumları ve Google'ın verileri aracılığıyla toplanan popülerlik metrikleri, dizinin kültürel etkisini ve anlamını şekillendirmede etkili bir rol oynamaktadır. Diyalojik süreç, bu farklı seslerin etkileşimi sayesinde sürekli olarak evrilen bir anlam ağını oluşturmaktadır.

Sonuç olarak Google'ın bu tür paylaşımları, kültürel anlatılara katkıda bulunan ve toplumsal diyalogu zenginleştiren çoksesliliğin bir parçasıdır. İnternetin diyalojik yapısı, bu çok sesliliğin daha geniş bir kitleye ulaşmasını ve daha hızlı bir şekilde yayılmasını sağlamaktadır. Bu durum, modern iletişim ortamlarında Bakhtin'in diyalojizminin nasıl işlediğine dair bir örnek teşkil etmektedir.

Şekil 6. Pazar Meydanı Dili yapısıyla Twitter (X) örneği

Paylaşılan görselde, bir sosyal medya kullanıcısının tanınmış bir dizi oyuncusunun yeni projedeki görünümüne ilişkin bir yorumunu içeren bir metin bulunmaktadır. Bu tür yorumlar, Mikhail Bakhtin'in karnavalesk kuramının bir alt boyutu olan pazar meydanı dilinin güncel bir tezahürü olarak değerlendirilebilir. Pazar meydanı dili, toplumun çeşitli kesimlerinin bir araya gelip serbestçe iletişim kurduğu, resmiyetin ve otoritenin sorgulandığı, halkın sesinin ve popüler kültürün yankılandığı bir alandır.

Bakhtin'in pazar meydanı kavramı, popüler kültürdeki ünlülerin ve medya figürlerinin resmi ve ciddi portrelerinin yanı sıra onlara dair halkın algılarını ve tepkilerini de kapsamaktadır. Bu durum, halkın bu figürler hakkında serbestçe şaka yapma, eleştiri getirme ve mizah yoluyla yorum yapma özgürlüğünü içermektedir. Görseldeki metin, oyuncunun görünümündeki değişikliğe dair bir yorumla bu diyalojik iletişim pratiğine katkıda bulunmakta ve popüler bir figür hakkında halk arasında paylaşılan bir mizah anlayışını sergilemektedir.

Gönderide yer alan '*felfenayım*' ifadesi, pazar meydanı dilinin tipik bir unsuru olarak gündelik konuşma dili içinde yaratıcı bir kelime oyunu ve neşeli bir ifade biçimi sunmaktadır. Bakhtin'in karnavalesk teorisinde pazar meydanı, toplumun farklı kesimlerinin bir araya geldiği, hiyerarşilerin geçici olarak askıya alındığı ve her türlü resmiyete meydan okuyan bir alandır. Bu tür bir dil kullanımı, halkın kendi arasında yaratıcı ve esprili bir iletişim tarzı geliştirdiğini yansıtmakta ve gündelik hayatta karşılaştıkları durumları eğlenceli bir şekilde aktarmalarını sağlamaktadır.

'*Felfenayım*' kelimesi, oyuncunun yeni projedeki görünümüne karşı duyulan şaşkınlığı ve hayranlığı abartılı bir şekilde ifade eden bir neşe ve mizah anı oluşturmak için kullanılmıştır. Pazar meydanı dili, bu tür abartılı ifadelerle popüler kültür figürlerine ve onların hayatlarındaki değişikliklere toplumsal bir reaksiyon gösterme eğilimindedir. Bu yaratıcı dil aynı zamanda, halkın bu figürlerle kurduğu kişisel ve duygusal bağı yansıtmakta ve bu bağın günlük dilde yer etmesine olanak tanımaktadır.

Böylece '*felfenayım*' gibi uydurulmuş ve neşeli bir kelime, popüler kültürün ve medya figürlerinin toplum üzerindeki etkisini ve bu etkinin halk arasında nasıl yankılandığını gösteren bir örnek oluşturmaktadır. Bakhtin'in pazar meydanı dili, bu tür yaratıcı ifadelerle toplumun ünlü figürler ve popüler medya olaylarına yönelik tutumlarını günlük konuşma diline dâhil ederek toplumsal hiyerarşileri ve otoriteleri mizahi bir dille sorgulamaktadır.

SONUÇ

Karnavalesk kavramı, genellikle geleneksel hiyerarşileri ve toplumsal normları altüst eden, oyunbaz ve mizahi unsurları içeren bir kültürel pratik olarak tanımlanır. Bu tür içerikler, sosyal medya kullanıcıları

tarafından geniş ölçüde benimsenmekte ve yaygın bir şekilde paylaşılmaktadır. Söz konusu beş platform, kullanıcılarına kendilerini ifade etme ve topluluklarla etkileşim kurma konusunda geniş imkânlar sunmaktadır. Bu bağlamda Facebook, Instagram, Twitter (X), YouTube ve TikTok'ta yer alan karnavalesk unsurlar, sadece eğlence ve mizah değil aynı zamanda toplumsal eleştiri ve yaratıcılığın bir aracı olarak da işlev görmektedir.

Bu çerçevede Facebook, YouTube, Instagram, TikTok ve Twitter (X) platformlarındaki karnavalesk içeriklerin analizi, bu platformların kullanıcılarına kendilerini ifade etme ve topluluklarla etkileşim kurma konusunda önemli imkânlar sunduğunu ortaya koymuştur. Facebook, kullanıcıların kişisel ve topluluk bazında etkileşime girebildikleri, gönderiler paylaşabildikleri ve bilgi alışverişinde bulunabildikleri bir sosyal ağ olarak dikkat çekerken; Instagram, görsel ve estetik açıdan zengin bir karnavalesk ifade alanı sunmaktadır. Twitter (X), günümüzde yaşanan olaylar ve popüler kültür üzerine mizahi ve ironik yorumlar için ideal bir platform olarak öne çıkmıştır. YouTube, kullanıcılara içerik oluşturma ve paylaşma konusunda geniş bir yelpaze sunarken, TikTok kısa video formatıyla özellikle genç kullanıcıların dikkatini çekmiştir.

Sosyal medya üzerindeki karnavalesk içerikler, toplumsal normlara meydan okuyan, geleneksel hiyerarşileri tersine çeviren ve kullanıcıların günlük rutinlerinden kaçış sağlayan birer araç olarak işlev görmektedir. Özellikle genç kullanıcılar arasında bu tür içeriklerin viral olma potansiyeli yüksektir. Karnavalesk içerikler, sadece bir eğlence biçimi olmanın ötesinde kullanıcıların toplumsal eleştirilerini, siyasi görüşlerini ve kültürel yorumlarını ifade etmeleri için de bir platform haline gelmiştir.

Bu platformlarda paylaşılan videolar, görseller ve metinler kullanıcıların günlük yaşam deneyimlerini, toplumsal olayları ve kültürel trendleri yansıtan zengin bir içerik havuzunu oluşturmaktadır. Söz konusu platformlarda paylaşılan içerikleri şu şekilde sınıflandırılabilir;

- Facebook'ta kullanıcılar genellikle karnavalesk unsurları içeren durum güncellemeleri, fotoğraflar ve videolar paylaşmaktadır.
- Instagram'da estetik ve yaratıcı fotoğraflar ve hikâyeler aracılığıyla benzer bir karnavalesk ifade biçimi gözlemlenmektedir.
- Twitter (X), güncel olaylar ve popüler kültür üzerine mizahi ve ironik yorumlar için ideal bir platformdur.
- YouTube, içerik oluşturucuların mizahi skeçler, parodiler ve komik videolar aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmalarını sağlamaktadır.
- TikTok ise kısa ve etkileyici video içerikleriyle kullanıcıların yaratıcılıklarını sergilemelerine ve genç kitleler arasında viral olmaya uygun mizahi içerikler üretmelerine olanak tanımaktadır.

Sosyal medya platformları, kullanıcıların etkileşim kurdukları, bilgi ve içerik paylaştıkları, topluluklar oluşturdukları ve toplumsal olaylara tepki gösterdikleri çok katmanlı ve dinamik ortamlardır. Bu çalışma, sosyal medya platformlarında kullanıcıların kendilerini ifade etmelerine nasıl olanak tanıdığını, sosyal etkileşimleri nasıl şekillendirdiğini ve karnavalesk içeriklerin toplumsal anlamda nasıl bir rol üstlendiğini detaylı bir şekilde incelemiştir. Araştırma bulguları, sosyal medyanın kültürel ve toplumsal ifade biçimlerinin zengin ve çeşitli bir yelpazesini sunan bir alan olduğunu göstermektedir.

Sosyal paylaşım ağlarının dijital karnaval ortamı olarak, bireylerin kendilerini özgürce ifade etmeleri, toplumsal olaylar ve kültürel akımlar hakkında görüşlerini paylaşmaları ve topluluklarla etkileşimde bulunmaları için geniş imkânlar sunmaktadır. Sosyal medya, bilgi ve iletişim aracı olmanın ötesinde, bireylerin kendilerini ifade etmeleri, topluluklar oluşturmaları ve kültürel ve toplumsal meseleler hakkında tartışmalar yürütmeleri için dinamik bir alan sağlamaktadır.

Araştırmanın bulgularına dayanarak, sosyal medya platformlarının kullanıcı deneyimini zenginleştirmek ve toplumsal etkileşimi desteklemek için şu önerilerde bulunulabilir:

- Sosyal medya platformlarının kullanıcılarına sunduğu içerik oluşturma araçlarının çeşitliliği ve erişilebilirliği artırılmalıdır. Bu durum, kullanıcıların yaratıcılıklarını daha özgürce ifade etmelerini ve karnavalesk içeriklerin daha geniş bir kitle tarafından paylaşılmasını teşvik edecektir.
- Eğitimciler ve toplum liderleri, sosyal medya platformlarının sunduğu etkileşim ve ifade özgürlüğü fırsatlarını gençlere tanıtmalı ve onların bu ortamlarda sorumlu bir şekilde hareket etmeleri için rehberlik etmelidirler.
- Sosyal medya platformları, kullanıcıların içerikleri hakkında daha fazla kontrol sahibi olmalarını sağlayacak politika ve araçlar geliştirmeli, özellikle özel bilgilerin ve hassas içeriklerin paylaşımı konusunda güvenlik önlemlerini artırmalıdır.

Sonuç olarak sosyal medya platformları, dijital karnaval ortamı olarak bireylerin kendilerini özgürce ifade etmeleri, toplumsal olaylar ve kültürel akımlar hakkında görüşlerini paylaşmaları ve topluluklarla etkileşimde bulunmaları için geniş imkânlar sunmaktadır. Bu çalışma, sosyal medyanın bu çeşitliliğini ve etkileşim özelliğini gözler önüne sermekte ve gelecekteki araştırmalara yol gösterici olma potansiyelini taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Bakhtin, M. M. (1981). *The Dialogic Imagination: Four Essays*. University of Texas Press.
- Bakhtin, M. M. (1984). *Rabelais and His World*. Indiana University Press.
- Boyd, D., & Ellison, N. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Briggs, A., & Burke, P. (2004). *Medyanın Toplumsal Tarihi: Gutenberg'den İnternet'e*. (İ. Şener, Çev.) İstanbul: İzdüşüm Yayınevi.
- Danet, B. (2001). *CyberPl@y: Communicating Online*. Oxford International Publishers.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12 (4), 1143-1168.
- Furry, K. (2009). *New Media: Culture and Image*. Palgrave Macmillan.
- Habermas, J. (1991). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. MIT Press.
- Kent, M., & Taylor, M. (1998). Building Dialogic Relationships Through The World Wide Web. *Public Relations Review*, 24(3), 324-334.
- Lavenir, C. B., & Barbier, F. (2001). *Diderot'dan İnternete Medya Tarihi*. (K. Eksen, Çev.) İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Lusted, M. A. (2011). *Social Networking: Myspace, Facebook & Twitter*. ABDO Publishing Company.
- Papacharissi, Z. (2015). *Affective Publics: Sentiment, Technology, and Politics*. Oxford University Press.
- Sergeant, P., & Tagg, C. (2014). *The Language of Social Media: Identity and Community on The Internet*. Palgrave MacMillan.
- Thompson, J. B. (2008). *Medya ve Modernite*. (S. Öztürk, Çev.) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Törenli, N. (2005). *Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Turkle, S. (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. Basic Books.
- We Are Social. (2023, Aralık 25). *Digital 2023*. We Are Social: <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/digital-2023> adresinden alındı